

ศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

“

ผู้บรรยาย

นางสาวเกษร จำปา

Ms.KAESORN JUMPA

ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

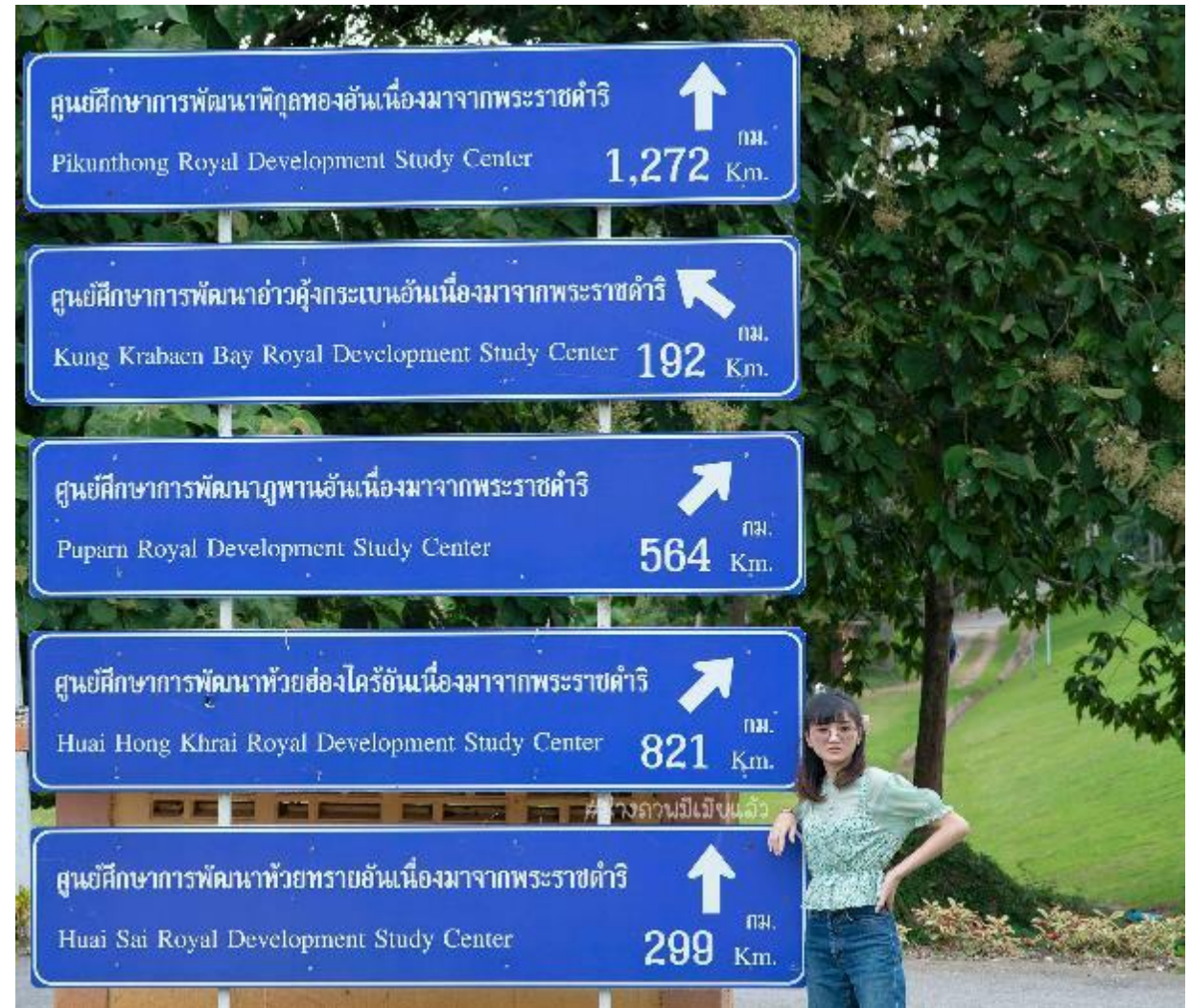
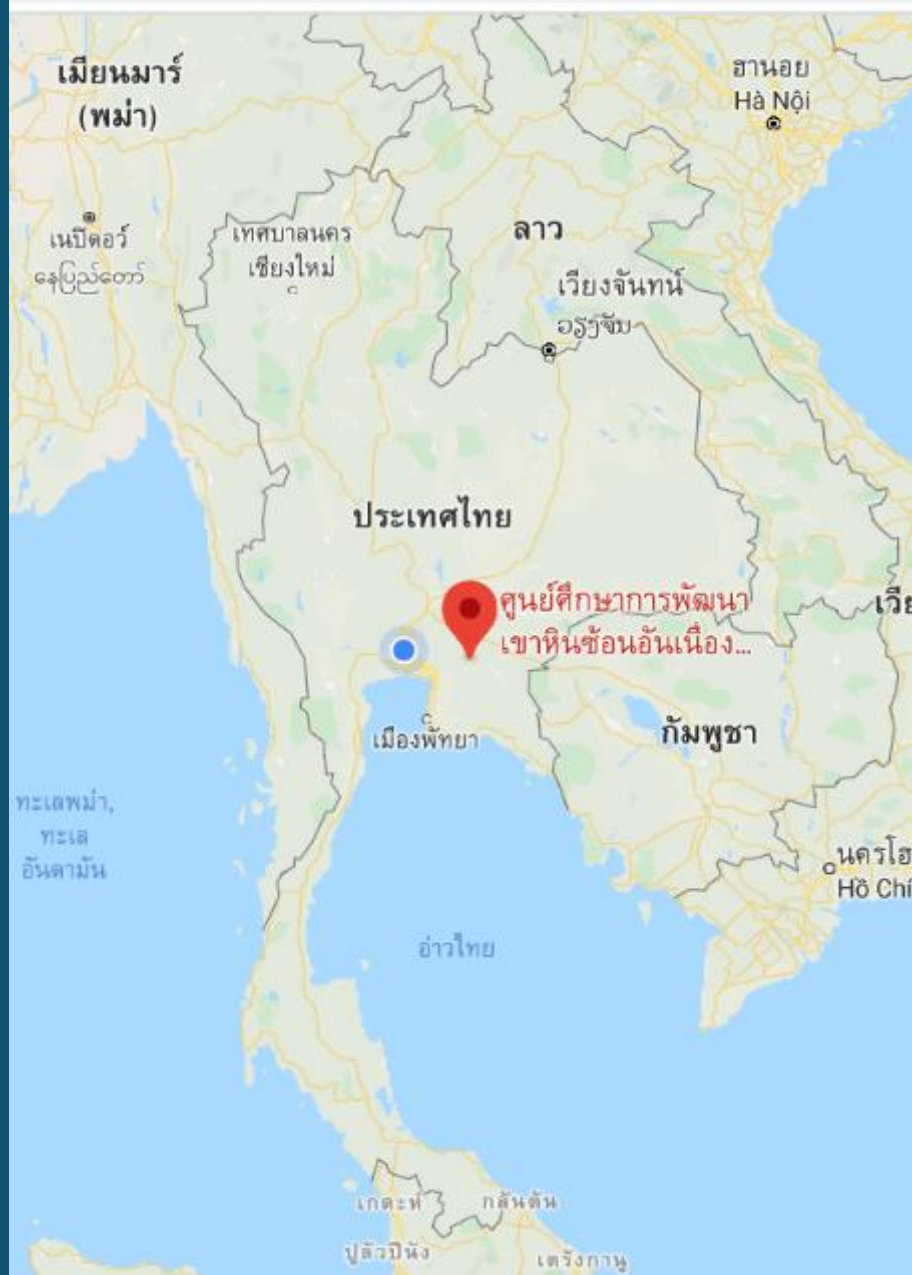
- ปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะเทคโนโลยีการเกษตร สาขา ปฐพีวิทยา
- ปริญญาโท Asian Institute of Technology (AIT)
: Remote Sensing and Geographic
Information System (RS&GIS)

”

ประเด็นนำเสนอ

1. ความเป็นมาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
2. ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศูนย์ฯ
3. พระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
4. การดำเนินงานสนองพระราชดำริ
5. การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้
 - การศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริ
 - การขยายผลสำเร็จสู่เกษตรกร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตั้งอยู่ที่ ม. 2 บ้านเขาหินซ้อน ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา

1.ความเป็นมาของศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขานหินซ้อนฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินับเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรกที่อยู่ในหลวงรัชกาลที่ 9 มีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้น

เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2522

พระราชทานพระราชดำรัสในโอกาสที่ประธานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) นำผู้เข้าร่วมสัมมนาและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าเฝ้าฯ เพื่อรับพระราชทานพระบรมราโชบายเกี่ยวกับการดำเนินการ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2531 ความตอนหนึ่งว่า

“...อันนี้ตามประวัติเริ่มต้นศูนย์ศึกษาการพัฒนา เริ่มที่ศูนย์ศึกษาเขานหินซ้อน...”

“... มีที่ดิน 264 ไร่ ที่ผู้ใหญ่บ้านให้ “เพื่อสร้างตำหนัก” ในปี 2520 ที่เชิงเขาหินซ้อน ไกลวัดหินซ้อน ตอนแรกก็ต้องค้นคว้าว่าที่ตรงนั้นคือตรงไหน ก็พยายามสืบถาม ก็ปรากฏว่าพบอยู่ในแผนที่ที่เขาคือหินซ้อนนั้น (แผนที่ 1:50,000 ราว 5236 I, II, 5336 III, IV)

เมื่อได้ทีอย่างนั้น ได้คิดมา 2 ปีพยายามหาบนแผนที่ พอดีอยู่มุมบนของระวางแผนที่ จึงต่อต่อแผนที่ 4 ระวาง สำหรับให้ได้ทราบว่าสถานที่ตรงนั้นอยู่ตรงไหน แล้วก็เลยถามผู้ที่ให้ที่นั่นนะ ถ้าหากไม่สร้างพระตำหนัก แต่ว่าสร้างเป็นสถานที่ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเกษตรจะเอาไหม เขาก็บอกยินดี ก็เลยเริ่มทำในที่นั้น...”

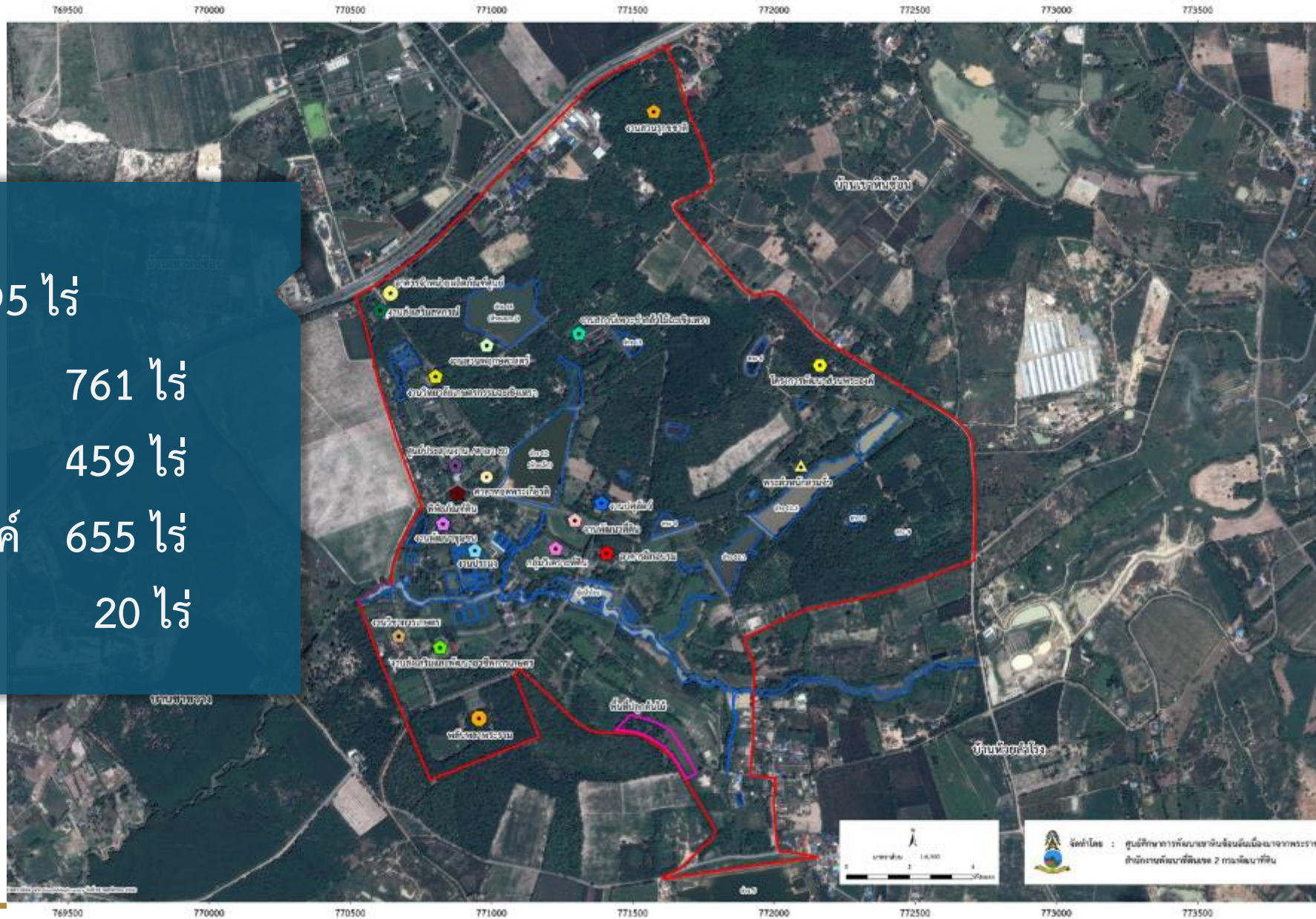
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เริ่มดำเนินงานสนองพระราชดำริมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522

แผนที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

พื้นที่โครงการฯ 1,895 ไร่

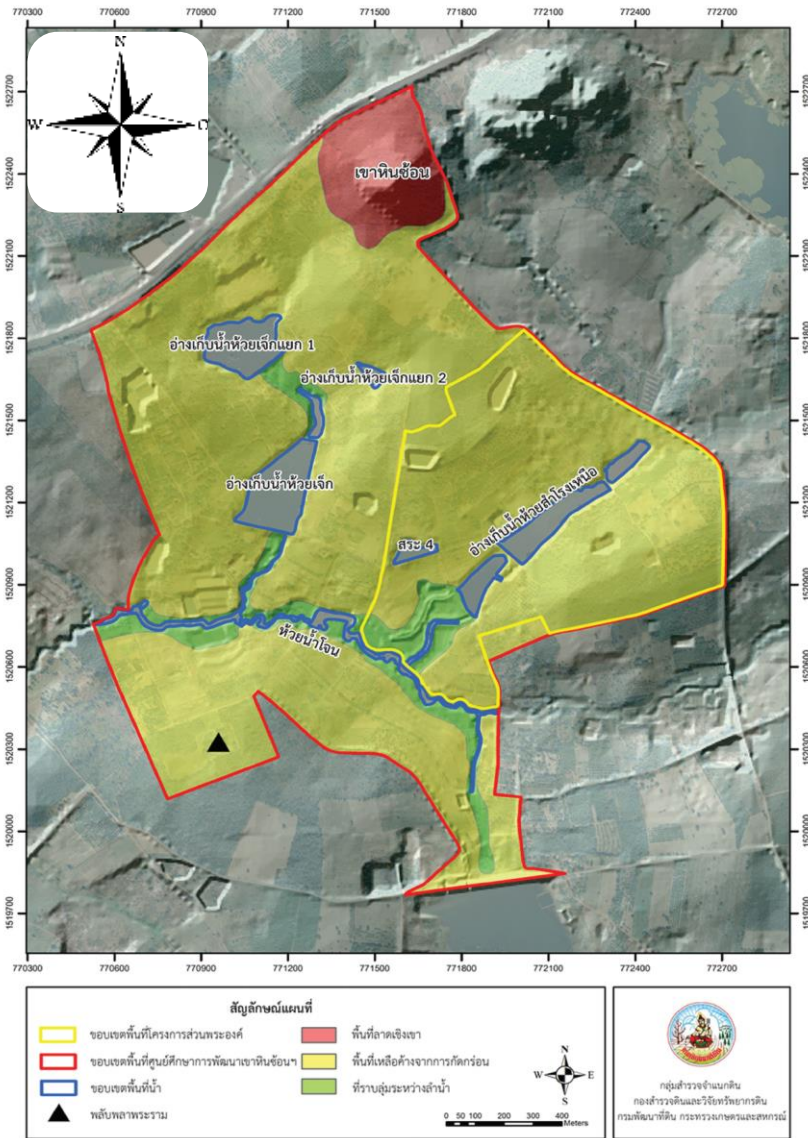
- ราษฎรถวาย	761 ไร่
- ที่ นสล. (ราชพัสดุ)	459 ไร่
- พื้นที่โครงการสวนพระองค์	655 ไร่
- ลำห้วยน้ำโจน	20 ไร่

2. ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศูนย์ฯ

สภาพภูมิประเทศ

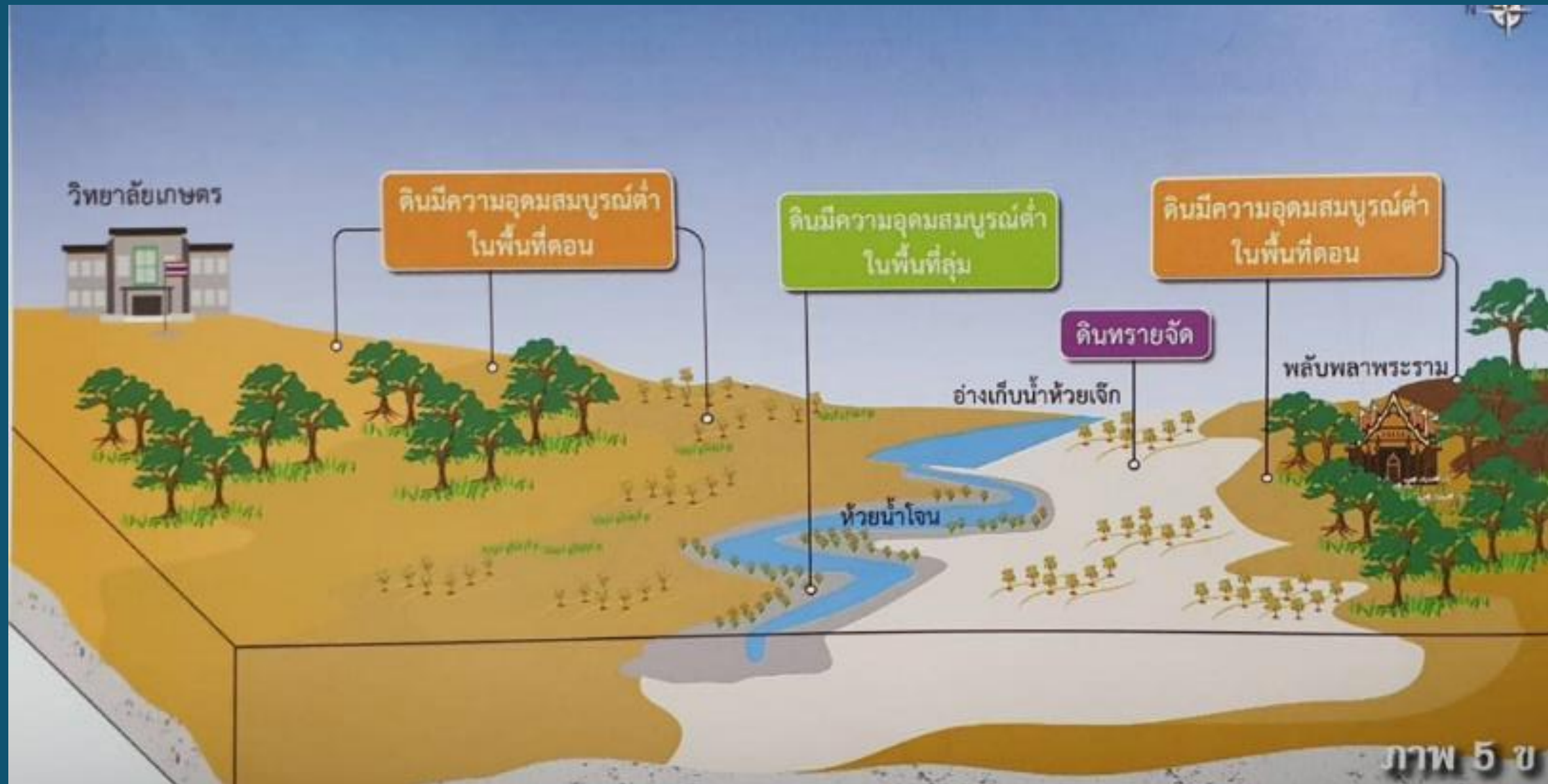
- สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย

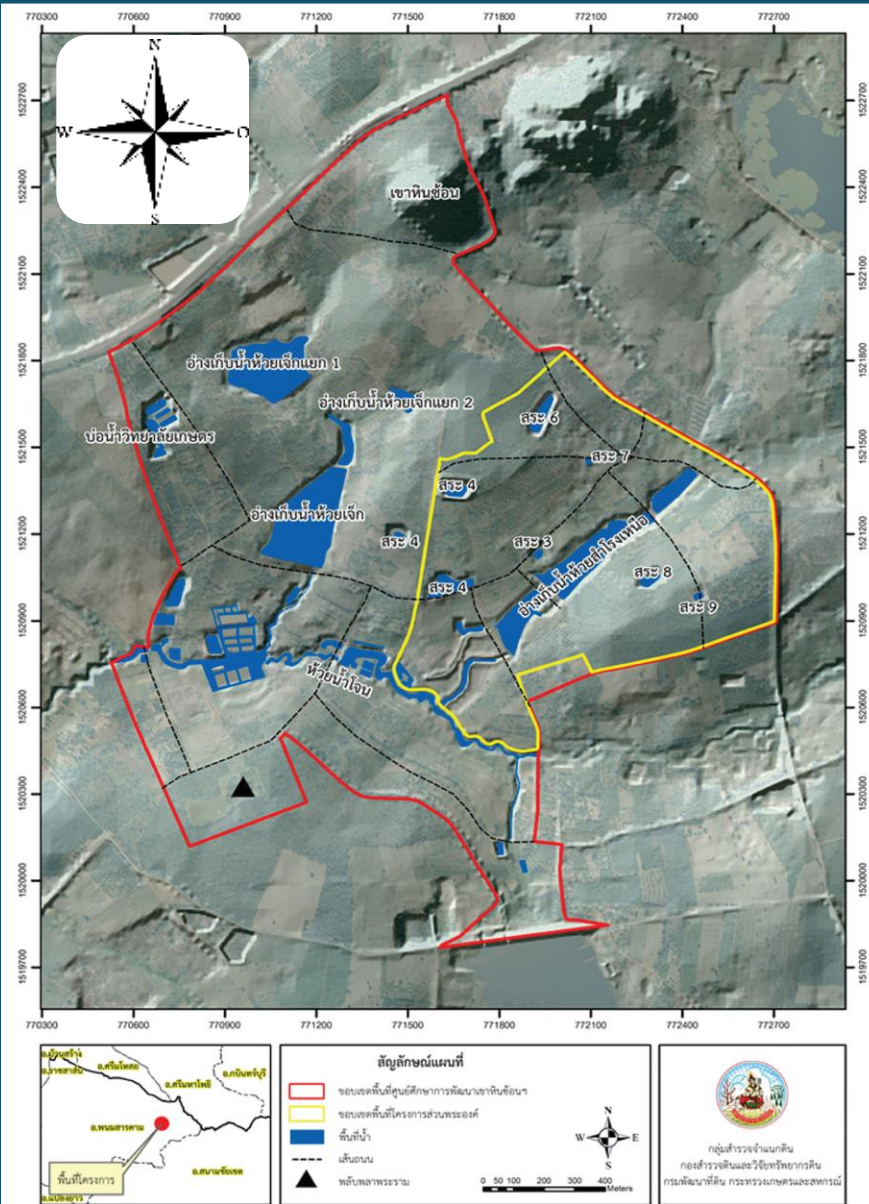
- ความลาดชันประมาณ 2-5 %

ทรัพยากรดิน : วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นหินแกรนิต

- ดินร่วนปนทราย ดินทรายปนดินร่วน ดินร่วนเหนียวปนทราย และดินทราย

ปัญหาของทรัพยากรดินทางการเกษตร

แหล่งน้ำ พื้นที่โครงการมีแหล่งน้ำหลักจาก 2 แหล่ง คือ

1) น้ำฝนธรรมชาติ

2) แหล่งน้ำผิวดิน ในโครงการมีแหล่งฯ ที่สำคัญ 2 แหล่ง คือ

- น้ำจากห้วย ได้แก่ ห้วยน้ำโจน ห้วยหนองผักบู้ง

คลองท่าลาด

- น้ำจากอ่างเก็บน้ำ ในบริเวณลุ่มน้ำโจนและสาขาจำนวนทั้งหมด 10 อ่าง อยู่ภายในพื้นที่ศูนย์ 5 แห่ง ภายนอกศูนย์ 5 แห่ง

สภาพภูมิอากาศ (เฉลี่ย 10 ปี)

ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี 1,420 มม.

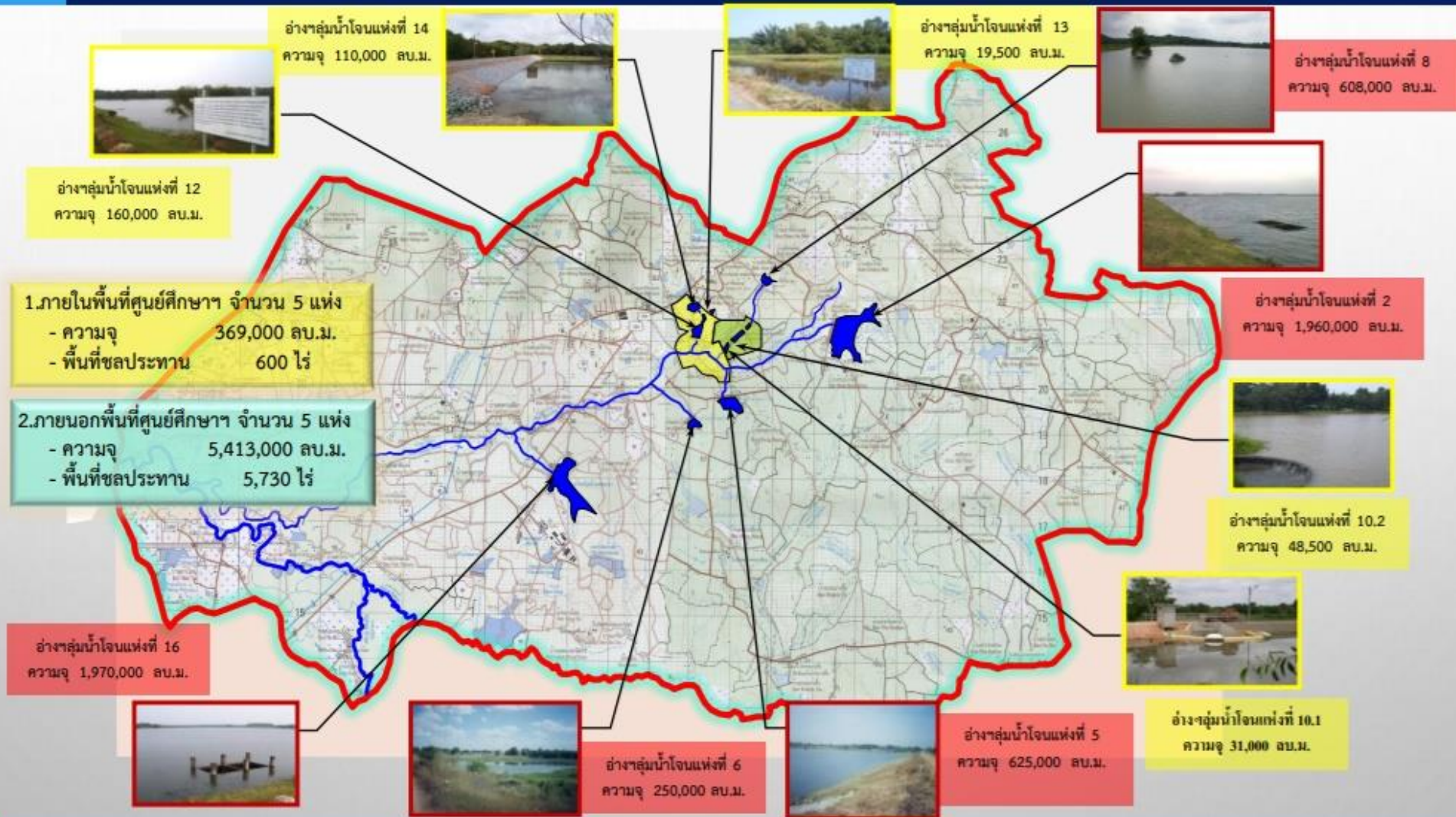
จำนวนวันที่ฝนตกเฉลี่ย 124 วัน

อุณหภูมิสูงสุด 34.8 °C

ต่ำสุด 21.4 °C

ทรัพยากรน้ำ

ลักษณะการเติมน้ำของอ่างเก็บน้ำ

อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 12
ความจุเก็บกัก 160,000 ลบ.ม.

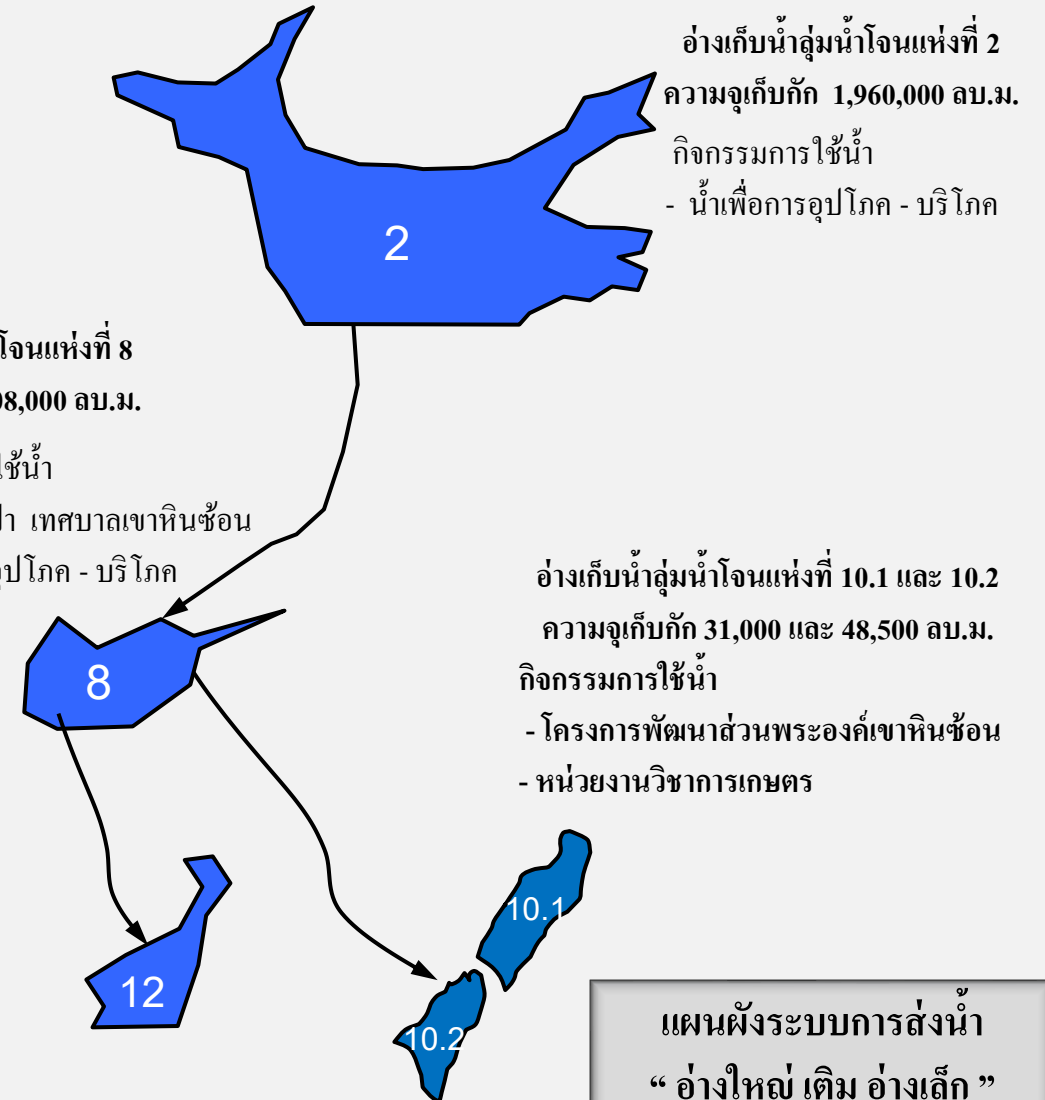
- กิจกรรมการใช้น้ำ
- หน่วยงานพัฒนาที่ดิน
 - หน่วยงานปศุสัตว์
 - หน่วยงานสวนพฤกษศาสตร์
 - หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้

อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 8
ความจุเก็บกัก 608,000 ลบ.ม.

- กิจกรรมการใช้น้ำ
- ระบบประปา เทศบาลเขาหินซ้อน
 - น้ำเพื่อการอุปโภค - บริโภค

อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 10.1 และ 10.2
ความจุเก็บกัก 31,000 และ 48,500 ลบ.ม.

- กิจกรรมการใช้น้ำ
- โครงการพัฒนาส่วนพระองค์เขาหินซ้อน
 - หน่วยงานวิชาการเกษตร

แผนผังระบบการส่งน้ำ
“ อ่างใหญ่ เติมน้ำ อ่างเล็ก ”

โครงการชลประทานละหานทราย.

ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1

รายงานสภาพน้ำในอ่างเก็บน้ำประจำวัน ที่ 13 มิถุนายน 2565

ลำดับที่	ชื่ออ่างเก็บน้ำ	ระดับเก็บกัก ม.(รทก.)	ความจุ (ลบ.ม.)	ระดับน้ำปัจจุบัน ม.(รทก.)	ปริมาณน้ำ (ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำ ใช้การ	%	ฝน (มม.)	ปริมาณน้ำส่ง ระบาย (ลบ.ม.)	Inflow (ลบ.ม.)	ล้น Spillway (ลบ.ม.)	หมายเหตุ
1	<u>อ่างเก็บน้ำภายในศูนย์ฯ</u> อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 10.1	+ 37.50	31,000	+37.51	31,070	21,070	100.22		-	-	ล้น	น้ำจากบ่อทรายไหลซึมเข้าอ่างฯ ทำให้น้ำในอ่าง ขุ่น 1 ซม.
	อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 10.2	+ 39.25	48,500	+39.26	49,000	41,000	101.03		-	-	ล้น	น้ำจากบ่อทรายไหลซึมเข้าอ่างฯ ทำให้น้ำในอ่าง ขุ่น 1 ซม.
3	อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 12	+ 41.25	160,000	+41.12	154,800	134,800	96.75		1,200	-	-	
4	อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 13	+ 49.80	19,500	+48.09	2,400	900	12.30		-	-	-	
5	อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 14	+ 47.30	110,000	+46.80	92,000	90,000	83.63		-	-	-	
	รวม		369,000		329,270	287,770	89.23					
6	<u>อ่างเก็บนํ้านอกศูนย์ที่ส่งน้ำเข้าศูนย์ฯ</u> อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 2	+ 56.30	1,960,000	+53.90	820,000	760,000	41.83		-	-	-	
7	อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 8	+ 49.00	608,000	+47.35	256,000	244,000	42.10		1,600	-	-	
	รวม		2,568,000		1,076,000	1,004,000	41.90					
8	<u>อ่างเก็บนํ้านอกศูนย์ฯ</u> อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 5	+ 51.50	625,000	+47.76	130,800	110,800	20.92		1,600	-	-	
9	อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 6	+ 52.70	250,000	+48.60	36,000	14,000	14.40		-	-	-	
10	อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 16	+ 33.50	1,970,000	+32.74	1,135,400	1,045,400	57.63		-	-	-	*หยุดส่งน้ำ น้ำ ในอ่างฯ16 มี สารพิษปนเปื้อน
	รวม		2,845,000		1,302,200	1,170,200	45.77					
	รวม		5,782,000		2,707,470	2,461,970	-	-	-	-	-	

3. พระราชดำรัสของในหลวง รัชกาลที่ 9 กับการพัฒนาศูนย์ ฯ

ปัญหาที่ 1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา : 2522 มีการตัดป่า แล้วปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพดและมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ดินจืดและกลายเป็นดินทราย ในฤดูแล้งจะมีการชะล้าง เนื่องจากลมพัด (wind erosion) ในฤดูฝนจะมีการชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ (water erosion)...

พระราชทานข้อมูลที่ทรงบันทึก ให้กับ กปร. (19 มิถุนายน 2540)

พระราชดำริ

ด้านการพัฒนาดินตามสมรรถนะของดินในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

“...เป็นดินทราย มีแร่ธาตุน้อย...”

“...ที่ดินที่อยู่ในร่องห้วยมีคุณภาพพอใช้ได้ ไม่มีปัญหามาก
ใช้ปุ๋ยตามปกติ ที่บนเนินปรากฏว่าเป็นทราย ดินดาน
และหิน ต้องปลูกหญ้าตามแนวระดับ เพื่อยึดดินและให้เกิด
ปุ๋ยอินทรีย์ ดิน (ทราย) ที่ไม่ปลูกหญ้าถูกชะล้างเมื่อฝนตก
ปลูกต้นไม้เวลานานาชนิดเพื่อรักษาความชื้น...”

พระราชดำริด้านการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่

“...ก่อนอื่นได้สร้างเขื่อนกันห้วยเจ็ก ซึ่งมีน้ำضب (พิกัด QR.715208) เมื่อไปทำพิธีเปิดพระบรมรูป สมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ ที่วัดเขาหินซ้อน ได้ไปสำรวจพื้นที่และกำหนดที่ทำเขื่อน (8 สิงหาคม 2522) ต่อจากนั้นได้สร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่มเติม (นอกเขต) คือ อ่างห้วยสำโรงเหนือและห้วยสำโรงใต้...”

พระราชดำริด้านการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่

สำหรับสถานที่ก่อสร้างนั้นมีพระราชอาธิบาย
เพิ่มเติม เป็นพระราชดำริเริ่มแรกว่า

“...การสร้างทำนบกั้นดินเก็บกักน้ำ
ห้วยเจ็ก ควรก่อสร้างในบริเวณที่
ซึ่งอาจจะเก็บปริมาณน้ำได้น้อย
กว่ากำหนด แต่ไม่
กระทบกระเทือนต่อที่ซึ่งสามารถ
ใช้ปลูกข้าวได้...”

พระราชดำริ
การคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม
ต่อสภาพพื้นที่เพื่อให้มีการใช้
ประโยชน์จากที่ดินให้คุ้มค่าที่สุด

“...เมื่อพัฒนาน้ำขึ้นมาบ้างแล้วก็เริ่มปลูกพืชไร่และเลี้ยงปลาในที่ลุ่ม ส่วนที่อยู่บนเนินก็เลี้ยงปศุสัตว์ ปลูกหญ้า และต้นไม้ผลและป่า การเลี้ยงปศุสัตว์ ปลูกหญ้าและต้นไม้นี้จะทำให้ดินมีคุณภาพดีขึ้น ในที่สุดจะใช้ที่ดินได้ทั้งหมด กรรมวิธีนี้อาจต้องใช้เวลานาน จะสามารถเปลี่ยนจากกระบวนการที่ไปทางเสื่อม มาเป็นทางพัฒนาให้เป็นพื้นที่ สมบูรณ์...”

“...เมื่อจำแนกชั้นสมรรถนะของที่ดิน สำหรับพืชไร่และการปลูกป่าแล้ว ก็สมควรที่จะมีการปลูกพันธุ์ไม้ ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาผิวดินและความชุ่มชื้นของอากาศแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการใช้ในครัวเรือน อาทิ ไม้เพื่อทำฟืน ไม้เพื่อทำบ้าน และไม้ผลเป็นต้น...”

พระราชดำริ “การปลูกพืช
เพื่อประโยชน์อเนกประสงค์”

พระราชดำริสำคัญยิ่งที่สุด
ประการหนึ่ง ซึ่งเป็น
หลักการสำคัญที่ปฏิบัติใน
ศูนย์ศึกษาทุกแห่งคือ

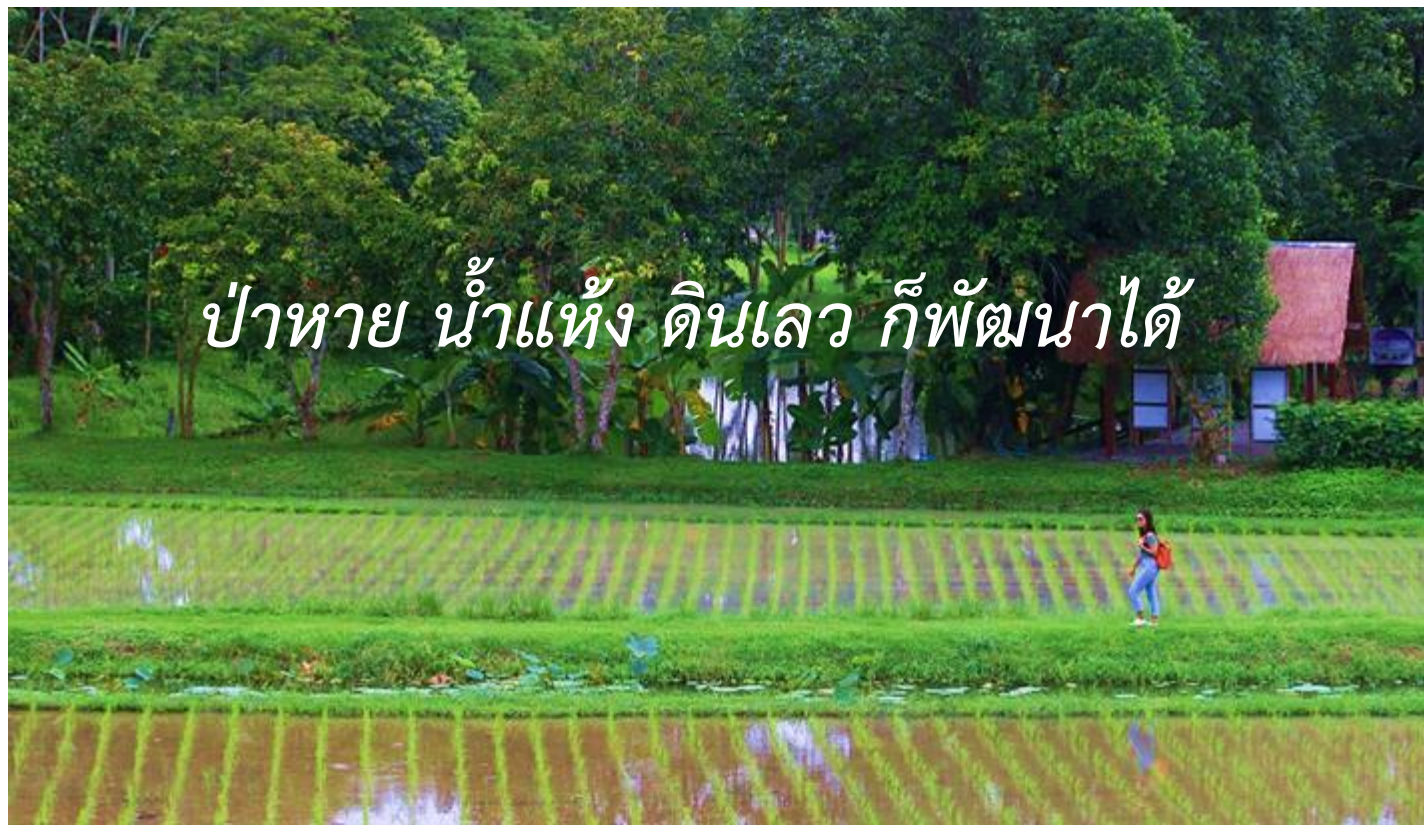

“การพัฒนาที่ดินเลว หรือที่ดินเสื่อมโทรม ให้ได้รับการฟื้นฟู
จนกลายเป็นพื้นที่ที่มีประโยชน์”

4. การดำเนินงานสนอง พระราชดำริ

แนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

พัฒนาให้เป็นศูนย์ตัวอย่างด้านเกษตรกรรมที่สมบูรณ์แบบ พื้นฟูสภาพ ป่า พัฒนาแหล่งน้ำ ดิน การวางแผนปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ประมง ที่ เกษตรกรสามารถเข้ามาชม ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติมและ นำไปปฏิบัติตามได้ เพื่อการพัฒนาอาชีพและพื้นที่ทำกิน

พัฒนาพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ให้เจริญขึ้นเป็นตัวอย่างแก่การพัฒนา พื้นที่อื่น ๆ

นำวิธีการที่ได้ผลมาแล้ว ถูกต้อง ประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด มา ดำเนินการ

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๑ /๒๕๖๓
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้มีประสิทธิภาพ
เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ และมีประสิทธิภาพสูง
ตามคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ ๗๒๕๖๓
ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑ ตามที่อำนาจหน้าที่ในข้อ ๕ ของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนา
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานหรือบุคคล และตั้งให้
เพิ่มเติมกับหน้าที่หรือโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแต่งตั้ง
คณะกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัด
ฉะเชิงเทรา โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑) ผู้อำนวยการจังหวัดฉะเชิงเทรา	ประธานคณะกรรมการ
๒) รองผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา	รองประธานกรรมการ
๓) รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	รองประธานกรรมการ
๔) ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑
สำนักงาน กปร.	รองประธานกรรมการ
๕) ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๒	กรรมการ
๖) ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๒
ฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๗) ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๒ ศรีราชา	กรรมการ
๘) ผู้อำนวยการสำนักวิชาพฤกษศาสตร์ ๒	กรรมการ
๙) ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรที่ ๒
จังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๑๐) ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๑
จังหวัดระยอง	กรรมการ
๑๑) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเชิงสัตว
บาลจังหวัด ๑ (ชลบุรี)	กรรมการ

/๑๒) ผู้อำนวยการ

๑๒) ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๑
นครราชสีมา	กรรมการ
๑๓) ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๑๔) ผู้อำนวยการโครงการชลประทานฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๑๕) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๑๖) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร
จังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๑๗) ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๑๘) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๑๙) เกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๒๐) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๒๑) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมจังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๒๒) ผู้อำนวยการจังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๒๓) นายกสมาคมธนาคาร	กรรมการ
๒๔) นายกสมาคมจังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๒๕) เกษตรและสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๒๖) ผู้อำนวยการศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดง
ตามพระราชดำริ	กรรมการ
๒๗) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการและเลขานุการ
๒๘) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๙) ผู้แทนองค์การบริหารพื้นที่ ๑
สำนักงาน กปร.	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ อำนาจหน้าที่

- ๑) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนแม่บท
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ๒) จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีให้เป็นไปตามกรอบนโยบายของแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนา
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และจัดทำงบประมาณเสนอขออนุมัติประจำปี
- ๓) ให้คำปรึกษา แนะนำแก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งปฏิบัติในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริและโครงการ ที่เป็นศูนย์ศึกษาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

/๔) แต่งตั้ง ...

๔) แต่งตั้งคณะทำงาน คณะปฏิบัติงานพื้นที่ หรือคณะย่อยหรือเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงาน
ได้ตามความจำเป็น

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวข้องกับการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตามที่ได้รับความหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ องค์ประกอบ

ผู้อำนวยการพัฒนาที่ดิน

เป็น ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๑) ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่งตั้ง

๒) ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓) ประสานการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษา
การพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) แต่งตั้งบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ประจำองค์การบริหารโครงการ ตามความจำเป็น และรายงานให้
คณะกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทราบ

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวข้องกับการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตามที่ได้รับความหมายจากคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
คณะกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และคณะกรรมการดำเนินงาน
โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๓

ตั้ง ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓

รองประธาน

ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การดำเนินงานสนองพระราชดำริเป็นการดำเนินงานลักษณะบูรณาการจากหน่วยงาน เพื่อเป็นต้นแบบการทำงานแบบบูรณาการ

13 งาน จาก
4 กระทรวง 12 กรมฯ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
จำนวน 7 กรมฯ

- งานพัฒนาที่ดิน โดย กรมพัฒนาที่ดิน (ทำหน้าที่หน่วยงานหลัก)
- งานวิชาการเกษตร โดย กรมวิชาการเกษตร
- งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร โดย กรมส่งเสริมการเกษตร
- งานส่งเสริมการเกษตร โดยกรมส่งเสริมการเกษตร
- งานส่งเสริมสหกรณ์ โดย กรมส่งเสริมสหกรณ์
- งานประมง โดย กรมประมง
- งานปศุสัตว์ โดย กรมปศุสัตว์
- งานชลประทาน โดย กรมชลประทาน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จำนวน 2 กรมฯ

- งานสวนพฤกษศาสตร์ โดย กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
- งานสวนรุกขชาติ โดย กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
- งานเพาะชำกล้าไม้ โดย กรมป่าไม้

กระทรวงมหาดไทย
จำนวน 1 กรมฯ

- งานพัฒนาชุมชน โดย กรมการพัฒนาชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ
จำนวน 1 กรมฯ

- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจะเชิงเตรา โดย กรมอาชีวศึกษา

กรอบการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ก่อตั้งศูนย์ฯ
เขาหินซ้อน

8 สค. 2522

พ.ศ. 2534

แผนปฏิบัติการ 5 ปี
(พ.ศ. 2535-2539)

ในช่วง
แผนพัฒนา
เศรษฐกิจฯ
ฉบับที่ 7
(พ.ศ. 2535-
2539)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 8-9
(พ.ศ. 2540-2544 และ พ.ศ. 2545-2549)

พ.ศ. 2540

แผนแม่บทฉบับที่ 1
(พ.ศ.2540-2544)

พ.ศ. 2545

แผนแม่บทฉบับที่ 2
(พ.ศ.2545-2549)

พ.ศ. 2549

แผนแม่บทฉบับที่ 3
(พ.ศ.2550-2554)

กำหนดเป้าหมาย
การดำเนินงาน 7
ด้าน และการ
ติดตามและ
ประเมินผล

แผนแม่บท "ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอัน
เนื่องมาจากพระราชดำริ"
พ.ศ. 2555-2559 และ พ.ศ. 2560-2564

พ.ศ. 2554

แผนแม่บทฉบับที่ 4
(พ.ศ.2555-2559)

กำหนดยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์
กลยุทธ์ แผนงาน ตัวชี้วัด และการ
ติดตามและประเมินผล สอดรับกับ
“แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนา
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ”

พ.ศ. 2560

แผนแม่บทฉบับที่ 5
(พ.ศ.2560-2564)

1. การศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริ
2. การขยายผลสำเร็จสู่เกษตรกร
 - การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตสู่สาธารณะ

5.การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

1. การศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริ

137 เรื่อง

ดำเนินการแล้วเสร็จ 130 เรื่อง
อยู่ระหว่างเขียนรายงานสรุป 6 เรื่อง
โครงการใหม่ 1 เรื่อง

ด้านการปรับปรุง
บำรุงดิน
40 เรื่อง

ด้านการพัฒนา
ปศุสัตว์ 10 เรื่อง

ด้านการพัฒนา
ประมงและ
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
14 เรื่อง

ด้านการพัฒนาป่าไม้
5 เรื่อง

ด้านการพัฒนาพืช
61 เรื่อง

2. การขยายผลสำเร็จสู่เกษตรกร

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : ดิน น้ำ ป่าไม้

ข้อจำกัดทรัพยากรดินสำหรับการปลูกพืช

- ดินทราย
- มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ปริมาณอินทรีย์วัตถุ ธาตุโพแทสเซียม และฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ต่อพืชอยู่ในเกณฑ์ต่ำถึงต่ำมาก
- ง่ายต่อการชะล้างพังทลายของดิน
- ดินแน่นทึบ

ปรับปรุงบำรุงดิน
อนุรักษ์ดินและน้ำ

1. การปรับปรุงดิน

1.1 อินทรีย์วัตถุ (ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก)

1.2 ปุ๋ยพืชสด (พืชตระกูลถั่ว)

1.3 จุลินทรีย์ (จุลินทรีย์ที่มีประโยชน์)

1.4 ถ่านไบโอชาร์

2. การอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.1 ขั้นบันไดดิน

2.2 หญ้าแฝก รักษาความชุ่มชื้น ป้องกันการชะล้างพังทลาย

คุณภาพดินหลังปรับปรุง

pH = 7.0

P = สูง

K = ค่อนข้างต่ำ

OM > 1%

หน้าดินเพิ่มขึ้น มีความร่วนซุยดีขึ้น

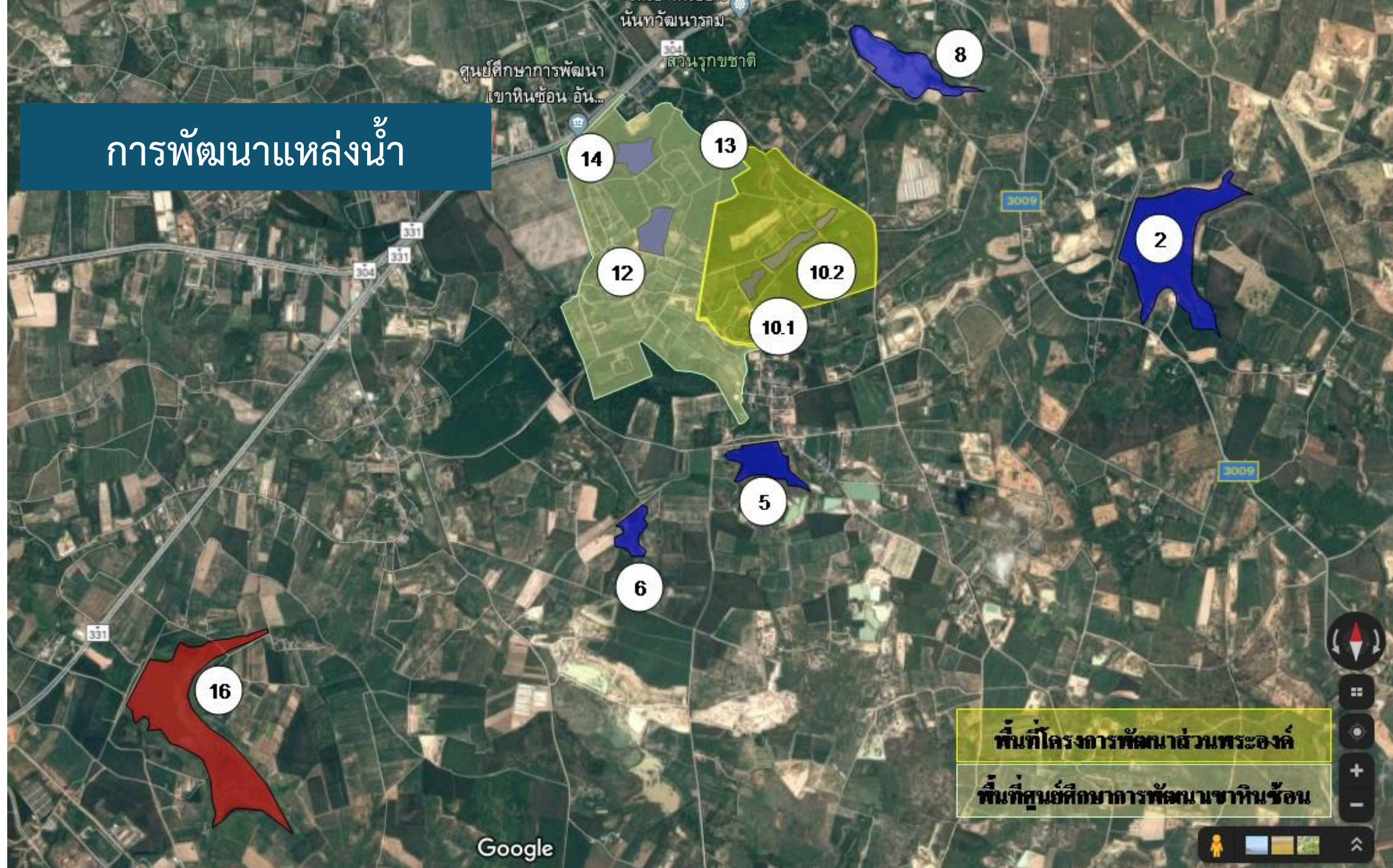
ระยะเวลาที่ดินมีความชื้น 6-8 เดือนในรอบปี (เพิ่มขึ้นจากเดิม)

ปริมาณอินทรีย์วัตถุเพิ่มสูงขึ้น > 1%*

(*ปริมาณอินทรีย์วัตถุเพิ่มสูงขึ้น จาก 0.73% เป็น 1.5%)

การพัฒนาแหล่งน้ำ

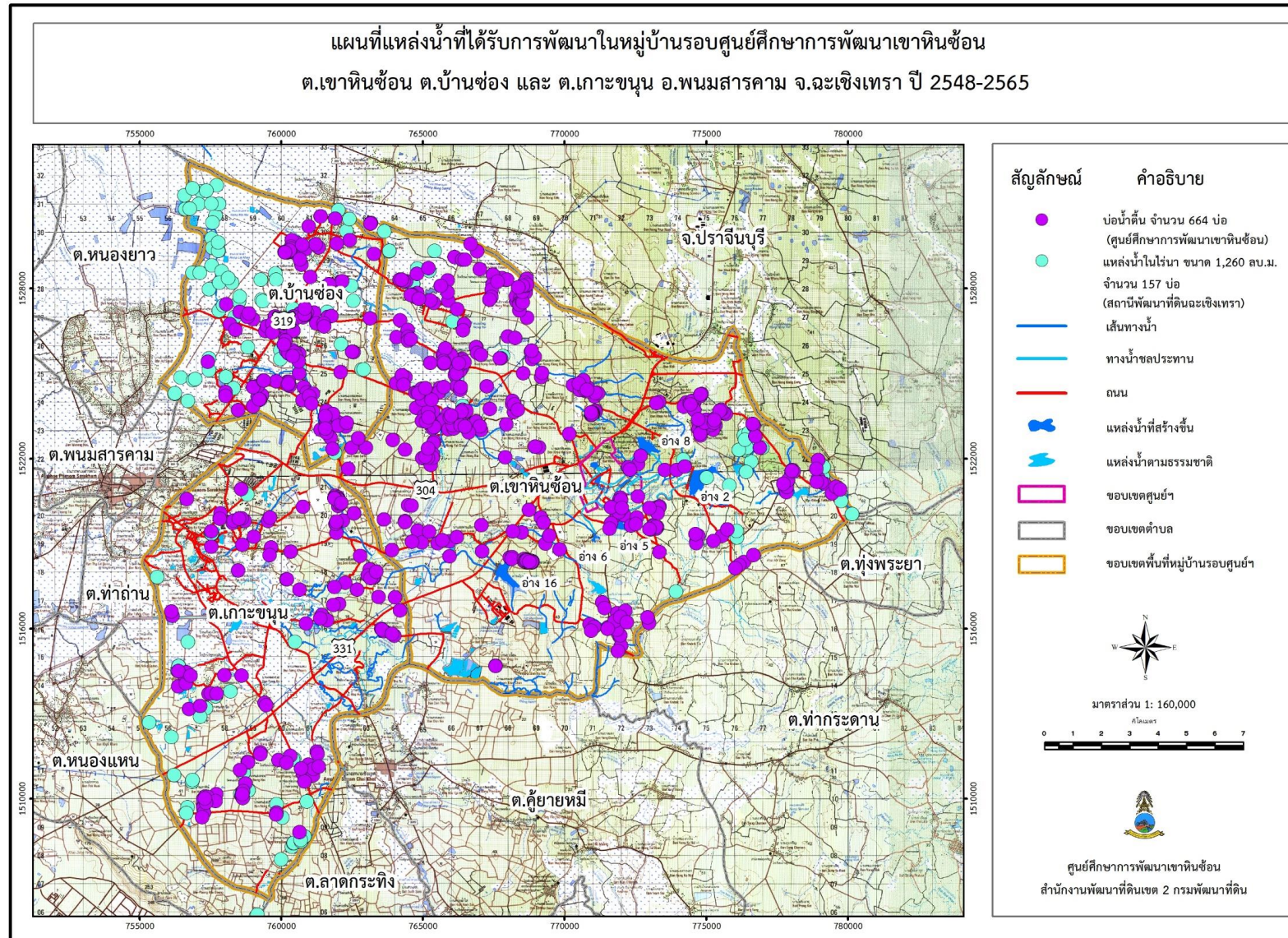
การมีส่วนร่วมของเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

“ เกษตรกรสามารถทราบน้ำ
ต้นทุน สถานการณ์น้ำต้นทุน
เพื่อวางแผนการเพาะปลูกพืช
ตลอดทั้งช่วยกันดูแลและ
บำรุงรักษาอาคารชลประทาน
ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน
ทำให้การส่งน้ำมีประสิทธิภาพ ”

การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค (บ่อน้ำตื้น)

ปี 2548 - ปี 2565 รวมทั้งสิ้น 664 บ่อ

การฟื้นฟูป่าไม้

บำรุงรักษาพันธุ์ไม้เดิม

: ปลุกเพิ่มเติม ได้แก่ พันธุ์ไม้หายากและไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ เช่น พยุง ประดู่ ชิงชัน ยางนา และสัก

ป่าปลูกใหม่

: ไม้โตเร็ว 5 ชนิด กระถินยักษ์ กระถินณรงค์ ขี้เหล็ก สะเดา ยูคาลิปตัส

ด้านการพัฒนาป่าไม้

ส่งเสริมการปลูกป่า/การอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช/สวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน

ผลสำเร็จด้านการพัฒนาป่าไม้

- **15 ปี** แปลงป่าปลูกใหม่ ปี พ.ศ. 2524 ใช้ระยะ จึงสามารถฟื้นฟูสภาพจากป่าปลูกเป็นป่าธรรมชาติ
- **31 ปี** ป่าปลูกฟื้นเป็นป่าธรรมชาติ และสามารถจำแนกเป็น ป่าเบญจพรรณ โดยมีความหลากหลายของไม้ต่างๆ เห็นได้ชัดเจน
- มีจำนวนพันธุ์ไม้ เฉลี่ย 246 ต้น/ไร่

- ไม้หลัก ประกอบด้วย ขี้เหล็ก
ชันทองพญาบาท กระถินยักษ์ สะเดา
แดง ช่อย นนทรีป่า ตะแบก และ
มะค่าแต้ เป็นต้น
- พรรณไม้ต่างๆ มีการปกคลุมเรือน
ยอดของไม้ใหญ่อยู่ระหว่าง 59-76%
ของพื้นที่ ซึ่งถือว่าอยู่ในสภาพป่าที่ดี
- ปริมาณการร่วงหล่นของเศษไม้และ
ใบไม้ เฉลี่ย 2 ตัน/ไร่ / ปี

ผลผลิตพืชอาหารป่า 7 ชนิด ได้แก่

กระถิน

ขี้เหล็ก

หน่อไม้

ย่านาง

สะเดา

เห็ด (เห็ดโคน เห็ดระโงก)

ผักหวาน

ความสัมพันธ์ของการฟื้นฟู ป่าไม้ต่อดินและน้ำ

ดิน

- มีการสะสมอินทรีย์วัตถุ จากการทับถมของเศษซากใบไม้ที่ทับถมเพิ่มขึ้นส่งผลต่อคุณภาพของดินทั้งทางกายภาพ เคมี ชีวภาพ

น้ำ

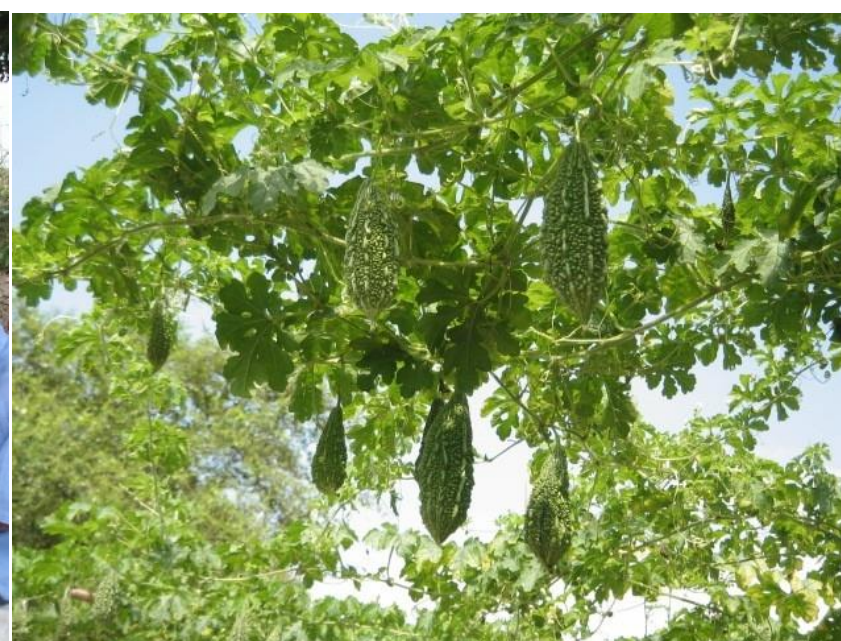
- ทำให้เกิดความชุ่มชื้นของอากาศสูงขึ้น มีผลต่อปริมาณฝนที่จะลงสู่อ่างเก็บน้ำ
- สถานีวัดน้ำฝนภายในศูนย์ศึกษาฯ มีค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝน 1,420 มม.
- สถานีวัดน้ำฝนนอกศูนย์ศึกษาฯ ซึ่งมีเพียง 1,221.32 มม.

การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตสู่สาธารณะ

- การส่งเสริมการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพทางการเกษตร
- ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ
- ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ
 - หลักสูตรฝึกอบรมขยายผลให้กับเกษตรกรรอบศูนย์และประชาชนทั่วไป
 - การแปรรูปสมุนไพรและการทำผลิตภัณฑ์ลดรายจ่ายในครัวเรือน

การส่งเสริมการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพทางการเกษตร

- กลุ่มอาชีพด้านการเกษตร 32 กลุ่ม
- กลุ่มอาชีพด้านสมุนไพร 1 กลุ่ม
- กลุ่มศิลปาชีพ 1 กลุ่ม

E 750000	E 755000	E 760000	E 765000	E 770000	E 775000	E 780000	E 785000
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

12,403 คัน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขานินช่อนฯ

จัดทำโดย
 นายศึกษาการพัฒนาระบบบริหาร
 รมพัฒนาที่ดิน
 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เขาคันทรง

1. บ้านม่วงโพรง
2. บ้านเขาหินซ้อน
3. บ้านแหลมเขาคันทรง
4. บ้านปรีอารักษ์
5. บ้านหนองวานเกลือง
6. บ้านหนองแสง
7. บ้านลำมหาชัย
8. บ้านหนองชายแถม
9. บ้านหนองกลางดง
10. บ้านเขาเจ็ญสุข
11. บ้านห้วยสำโรง
12. บ้านคลองตะเคียน
13. บ้านหนองเหียง
14. บ้านหนองปือ

- ๑) บ้านช่อง
- ๒) บ้านเลวฮารุ
- ๓) บ้านหนองหวา
- ๔) บ้านต้นลำไย
- ๕) บ้านหัวกระสังข์
- ๖) บ้านเกาะไผ่แดง
- ๗) บ้านราษฎร์
- ๘) บ้านไร่
- ๙) บ้านหนองน้ำพุ
- ๑๐) บ้านหัวกระสังข์
- ๑๑) บ้านหนองตาลด
- ๑๒) บ้านห้วยปลีก
- ๑๓) บ้านหนองสงทอง
- ๑๔) บ้านเกาะสวรรค์

1. บานโรงเลื่อยจักร
2. บานเกาะขุ่น
3. บานเกาะขุ่นขนาดเล็ก
4. บานทองเหลือง
5. บานแผ่นตะกร้อ
6. บานนาเกลือ
7. บานซวยเต็ง
8. บานไรตอง
9. บานทองปรี
10. บานหวด
11. บานดินตา
12. บานทองอีโง
13. บานตองอีเหล็ก
14. บานทองบ
15. บานหวดสาม

ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวน 15 ศูนย์

1.

ด้านเกษตรผสมผสาน 6 แห่ง

4.

ด้านการแปรรูป 2 แห่ง

2.

ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ 2 แห่ง

5.

ศูนย์เรียนรู้เฉพาะด้าน จำนวน 2 แห่ง

3.

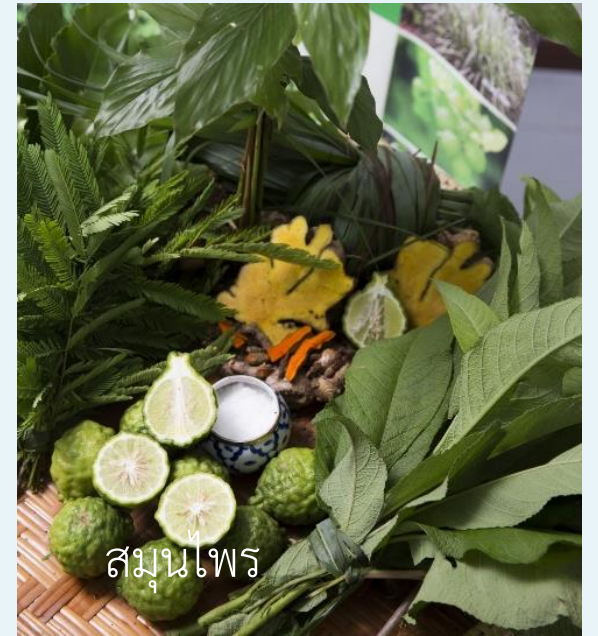
ด้านการเพาะ/ผลิตเชื้อเห็ด 2 แห่ง

6.

ด้านวนเกษตร จำนวน 1 แห่ง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ร่วมกับสำนักงาน กปร.
Khaoinsorn Royal development study center combine with office of the Royal Development Projects Board

การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ

หลักสูตรการฝึกอบรม 17 หลักสูตร ปิงบประมาณ 2565

จำนวน	หลักสูตรการฝึกอบรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
1	สาธิตการเพิ่มผลผลิตหม่อนใบและหม่อนผลในดินทรายเพื่อแปรรูป	งานพัฒนาที่ดิน
2	ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพอเพียง	
3	ถ่ายทอดองค์ความรู้งานขยายผล	
4	60 พรรษา 60 หมู่บ้าน 6 ศูนย์ศึกษาฯ สร้างคน สร้างป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต (ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต)	
5	ฝึกอบรมขยายสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป จำนวน 8 หลักสูตร	
6	ฝึกอบรมเยาวชนไทยสืบสานปณิธานงานพ่อ (อยู่อย่างพอเพียง)	
7	ฝึกอบรม "มัคคุเทศก์น้อย"	
8	ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้และพัฒนาบรรจุเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า	

หลักสูตรการฝึกอบรม 17 หลักสูตร ปิงบประมาณ 2565 (ต่อ)

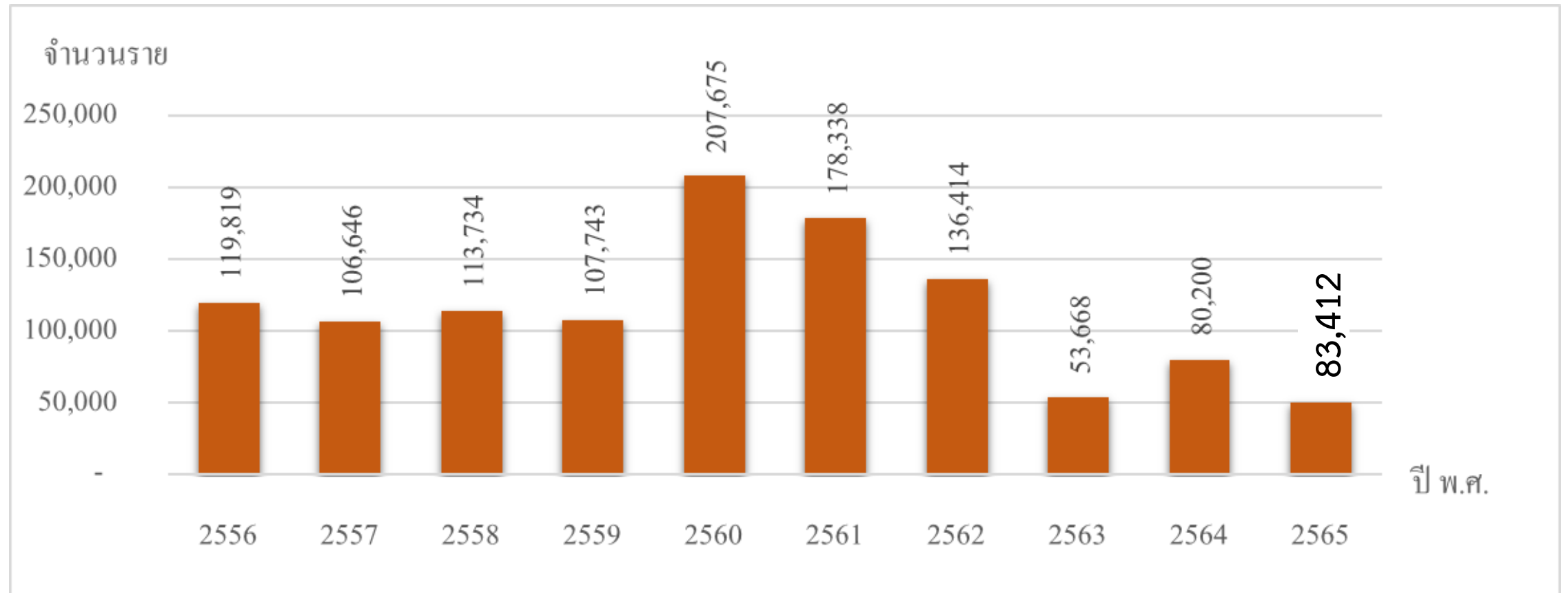
จำนวน	หลักสูตรการฝึกอบรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
9	ส่งเสริมการผลิต การแปรรูป และพัฒนากลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง	งานพัฒนาที่ดิน
10	ส่งเสริมการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร (เกษตรกรบ้านแก่งใหญ่)	
11	พัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) และขยายเครือข่ายเกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์พระราชทาน	
12	พัฒนาองค์ความรู้บุคลากรเพื่อประชาสัมพันธ์ขับเคลื่อนงานตามแนวพระราชดำริ	
13	ทางเลือกสุขภาพดีของเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	

หลักสูตรการฝึกอบรม 17 หลักสูตร ปีงบประมาณ 2565 (ต่อ)

จำนวน	หลักสูตรการฝึกอบรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
14	ส่งเสริมการผลิต การแปรรูป และพัฒนากลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง	งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ การเกษตร
15	ส่งเสริมการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร (เกษตรกรกรบ้านแก่งใหญ่)	
16	พัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่มีการรับรองมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) และขยายเครือข่ายเกษตรกรผลิต เมล็ดพันธุ์พระราชทาน	งานพัฒนาชุมชน
17	พัฒนาองค์ความรู้บุคลากรเพื่อประชาสัมพันธ์ขับเคลื่อนงานตามแนว พระราชดำริ	งานสวนรุกขชาติ

หมายเหตุ อบรม On-line จำนวน 4 โครงการ
 อบรม On-site จำนวน 13 โครงการ

สถิติการศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี 2556 - 2565

ปี 2556-2565 : 1,187,149 ราย

การพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เช่น
การแปรรูปและทำผลิตภัณฑ์ใช้ในครัวเรือน

ดูแลเส้นผมและหนังศีรษะ

ผลิตภัณฑ์ผิวพรรณธรรมชาติ

ดูแลบำรุงผิว

ร้านพวงคราม

Facebook : ผลิตภัณฑ์สินค้า ศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
โทร.086-8160591

**“ครีมบำรุงหน้า
น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์”**

- Coconut oil**
บำรุงผิวพรรณให้เปล่งปลั่ง
ไม่แห้งกร้าน
- Alpha Arbutin**
ช่วยให้ผิวกระจ่างใส
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- Galactomyces Ferment**
เร่งการผลัดเซลล์ผิวใหม่
- Coenzyme Q10**
ลดริ้วรอย ชะลอการเสื่อม
ของเซลล์ผิว
- Vitamin E**
ช่วยให้ผิวกระจ่างใสมากขึ้น
รอยสิ่ว รอยด่าง จานลวดเร็วขึ้น
- Vitamin C**
ช่วยต่อต้านอนุมูลอิสระ
ชะลอความแก่ และลดการเกิดริ้วรอย
- Glutathione**
ทำให้ผิวขาวขึ้น
และทำให้ผิวเนียนนุ่ม เปล่งปลั่ง
- Collagen**
ลดรอยเหี่ยวย่น ลดการอักเสบของผิว
รูขุมขนกระชับขึ้น

คุณค่าจาก น้ำมันมะพร้าว
สู่สกินแคร์ สูตรเข้มข้น
ที่บำรุงผิวหน้าอย่างล้ำลึก
พร้อมแก้ปัญหา...

- ฝ้า กระ รอยด่าง
- ผิวเหี่ยวย่น ร่องลึก
- ปัญหาสิ่ว
- ผิวหน้าหมองคล้ำ

ใบข่อย (Koi Extract)
สารพัดประโยชน์

ทำให้ปากสะอาด
แก้เหือกอักเสบ
ขัดฟันขาว
หอมสดชื่น
ยับยั้งกลิ่นปาก

ยาสีฟันข่อย

“ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ”
โทร 086-8160591

ใบย่านาง เมหิศจรรยสมุนไพรมหาจักรี

ใบย่านาง

- ความดันโลหิตสูง
- ลดระดับน้ำตาลในกระแสเลือด
- บำรุงเชื้อโรคที่ก่อให้เกิดการท้องเสีย
- รักษาโรคตับอักเสบ
- กรดไหลย้อน
- แก้อาการ
- ริดสีดวงทวาร
- ไขมันอุดตัน
- แก้พิษ
- แมลงกัดต่อย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
โทรศัพท์ ๐๘๖-๘๑๖๐๕๙๑

วิค
หายหวัด หายไอ

บรรเทาอาการ
คัดจมูก

บรรเทาอาการ
ระคายเคืองคอ

ไอ

แค่ทาเบาๆ
ที่หน้าอก แผ่นหลัง
ฝ่าเท้าก่อนนอน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
โทรศัพท์ 086-8160591

An aerial photograph of a well-maintained park. A light-colored, winding path leads through the landscape. On the left, there is a building with a red-tiled roof and a small porch. The park features several large, circular flower beds filled with vibrant yellow, orange, and red flowers. There are also areas of green grass and some trees, including a prominent yellow-flowered tree on the right. In the background, there are more trees and a road with some flags. The overall scene is bright and sunny.

ขอบคุณค่ะ